

MAGYAR TANÁROK

(T — s.) Péterfy Jenő, akit méltán illethetünk a legnagyobb magyar tanár díszítő jelzővel, írja e mélységesen igaz sorokat, Schlauch Lőrinc középkori fölfogásával polemizálva: »Az egyház túllép körén, ha mai kultúránknak kö-zepette úgy lép föl, mint a haladásnak célmutatója. Az örök mécs világa a templom homályában csúcsíves boltozat alatt nagyon megható lehet s a képzelmet leköti. Csak barbár fogja a körülötte sereglők áhítatát zavarni. De már egészen más dolog, midőn szolgái kihozzák azt a napvilágra, azt állítva, hogy az élet könyvét jobban olvashatni e mécs mellett, mint a nap fényében!«

E bölcs és komoly sorokat írja Péterfy Jenő, a legnagyobb magyar esz-tétikus tanár.

Báró Barkóczy Sándor az Országos Középiskolai Tanáregyesület közgyű-lésén pedig kijelenti, hogy a magyar tanárok a tanításban az egyedül üd-vözőtő valláserkölcsei alapra helyezkedjenek!

Mit szólna ehhez a középkori ízü beszédhez Péterfy Jenő, akinek kollegái és utódai némán, pirulva hallgatták és helyeselték is ezt a kijelentést? Mit ért báró Barkóczy a valláserkölcsei alapon való tanítás alatt?

Felekezeti szellemet, vagy krisztusi szellemet? Az előbbi, mint részleges és változó igazságú intézmény, nem állhat meg a modern ember és nemzet színe előtt! Ez világos dolog! A krisztusi szellem pedig szellem és nem intéz-mény, nem rendszer, az általános emberi igazság, amely azonban ma már nem azonosítható egy felekezet dogmaival és intézményeivel sem. Ez is vilá-gos dolog.

Miről beszél hát báró Barkóczy? Ez az alternatíva: vagy maga sem tudja, vagy nagyon is jól tudja, csak nem meri őszintén kimondani. De elég jól ért a sejtetés művészetéhez. Beszél a »fajmagyarság zöméről«, amelynek józan gondolkodása nem engedi bejönni a külföldi hipotéziseket. Beszél a »kereszténységen kívül állókról«, akiket szintén bele akar kényszeríteni a szelíd igába. Ezt már megértjük és megértette a fekete reakció is, amely sie-tett tapsolni a sikerült beszédnek.

Ezek a részletek a maga egészében mutatják báró Barkóczy igazi ábrá-zatát. Ez az úr, a magyar kultuszminiszter kiküldötte, a becsületes, a modern magyar kultúra ellensége. Klerikális reakciós.

Ha Péterfy Jenő élne és ha Beöthy Zsoltékban lenne magyar bátorság, akkor kemény leckét kapott volna báró Barkóczy. Megtudta volna, hogy így beszélni és gondolkodni, ahogy ő teszi, ma Európában nem lehet, nem sza-

bad. A jövő nemzedék oktatása és nevelése nem lehet ancilla teologiae, az egyház szolgálója. A modern ember szabadnak született, nem rabja sem babonának, sem előítéletnek. A modern ember fegyvere a tudás és a munka. A tudást nem a középkortól kéri és nem a túlvilág számára dolgozik. A valóság minden embernek magánügye.

Az iskola embert nevel az emberiségnek és polgárt a hazának. Embert, aki a nagy, komoly létért való küzdelemben a modern haladás fegyverével meg tudja vívni az élet harcát, és polgárt, aki gondolataival és tetteivel megtermékenyíti a jövő számára azt a földet, amely ápol és eltakar, amelyen apánk vére folyt.

Hít dögében rendkívül sok vélekedés van és amiben úgy, ahogy megvan a consensus gentium, az manapság annyi, hogy ignoramus! De a tudomány emberi fáklyája mindig több és több titkos odút világít meg, elűzve a múltak minden tévedését és kimutatva az ember és föld helyét, eredetét, célját a mindenségben. És ezt csak nem fogjuk letagadni a jövőndő nemzedék előtt?

Nemzeti és emberi igazságok: ezekre tanítson az iskola!

A valláserkölcsi alap jó lepedő, amelyben a múlt minden kísértete elfér. Vagy igazság ez a kifejezés, vagy nem. A ma embere előtt egyetlenegy erkölcs létezik: tiszteletben tartása a természet és ember jogainak. A nagy természeti törvényhez való okos, szükséges alkalmazkodás.

Beleoltani a jövőndő nemzedék lelkébe a hazug idealizmus mérgét, elavult világnézet tömjénével hódítani el a holnapba kilépőt: ez a legnagyobb erkölcstelenség, amit egy ember, egy kor, egy nép elkövethet!

Hol vannak a nagy hazafiak, az igaz magyarok, hogy magyarán, férfiasan vétót kiáltsanak? Beöthy, a személyt meg tudják védeni minden erejükkel, de amikor az eszme van veszélyben: akkor a többi néma csend? Mindig idealizmust és hazafiságot emlegetünk és amikor erre kerül a sor: gyáván elhallgatunk! Mert egy régi világ fölfogásában neveltek még bennünket, a mában élünk és a tegnapban gondolkozunk!

Magyar tanárok, tanuljatok meg függetlenül érezni, gondolkozni: a modern magyarság jövőndője érdekében!

(Szeged és Vidéke, 1906. július 4.)